

Vlaanderen huiverig voor verengelsing

Streng wetten beschermen het Nederlands als universitaire voertaal

In het Vlaamse hoger onderwijs is het Nederlands nog steeds de dominante taal. Hoe kan dat? En blijft dat zo?

MARIJKE DE VRIES

Voor de ingang van de Faculteit Industriële Ingenieurswetenschappen van de Katholieke Universiteit Leuven staat eerstejaarsstudent Justin Vandevelde (20) geanimeerd in het Engels te kletsen met een buitenlandse medestudent. Vandevelde volgt de Engelstalige bacheloropleiding ‘engineering technology’ omdat hij later in Australië wil werken, vertelt hij. “Australië is heel streng in het geven van werkvisa, maar met dit diploma zou ik daar gemakkelijk werk moeten vinden.” Bovendien vindt hij het leuk, zo’n klas met studiegenoten uit onder meer Turkije, Portugal, Oostenrijk én België. “Met alleen Vlamingen is het een beetje saai.”

De grote leeszaal van de overwegend Nederlandstalige KU Leuven. (Foto: Rien Bouw)

Met ongeveer dertig procent buitenlandse studenten is de technische faculteit de meest internationale van de Leuvense universiteit. Niettemin is het Engelstalige aanbod beperkt: de faculteit biedt maar één bachelorprogramma in het Engels aan. Masteropleidingen kunnen wel vrijwel allemaal in zowel het Nederlands als het Engels worden gevolgd.

Quota

Anders dan in Nederland zijn Vlaamse universiteiten gebonden aan strenge taalwetten die het Nederlands als academische taal beschermen. Universiteiten mogen maximaal zes procent Engelstalige bachelors aanbieden. Voor masters ligt dat percentage op 35 procent. Ter vergelijking: in Nederland is ongeveer 20 procent van de bacheloropleidingen en maar liefst twee derde van de masters in het Engels.

In Vlaanderen moet bovendien van iedere Engelstalige opleiding ook een Nederlandse variant bestaan op één van de vijf Vlaamse universiteiten. Daarnaast zijn er quota voor Engelstalige keuzevakken in de overige (Nederlandstalige) opleidingen: maximaal 30 van de 180 studiepunten in de bachelor en de helft van de vakken in de master.

De Leuvense universiteit telt om die reden maar vier Engelstalige bacheloropleidingen, op een totaal van 78 – zo’n vijf procent dus. Rector Luc Sels is daar maar matig tevreden over. Volgens hem is een soepelere taalwetgeving nodig om “buitenlands toptalent” te kunnen werven: studenten, maar ook docenten en onderzoekers. “Door de taaleisen kunnen we niet altijd de beste wetenschappers hierheen halen.” Hoogleraren moeten in Vlaanderen namelijk binnen vijf jaar vloeiend Nederlands (B2-niveau) spreken.

Hoge instapeisen voor nieuwkomers of niet, Leuven scoort hoog in internationale wetenschappelijke ranglijsten. Beter dan veel Nederlandse universiteiten. “Leuven is op veel vlakken een klein mirakel”, zegt Sels. “We hebben bovengemiddeld veel goede Vlaamse professoren met veel betrokkenheid en commitment.”

Multinationals

Maar die florissante ranglijsten zijn volgens Sels ook een reflectie van het verleden. Wil de universiteit die goede internationale positie vasthouden, dan is meer taalvrijheid nodig, stelt Sels, die ook ondervoorzitter is van het overlegorgaan van de Vlaamse universiteiten. “Anders missen we de boot.” Andere Europese universiteiten breiden immers ook internationaal uit.

Bovendien profiteren Vlaamse studenten van de culturele uitwisseling die ontstaat als er meer buitenlandse studenten en docenten naar Leuven komen, zegt Sels, die negen jaar decaan was van de economische faculteit. “De meerderheid van de studenten kiest bij economie al voor een Engelstalige opleiding. Zij beseffen dat ze in een geglobaliseerde wereld aan de slag moeten bij multinationals.”

De Vlaamse universiteiten worden in hun streven naar meer Engelstalig onderwijs gesteund door de Vlaamse Onderwijsraad, een adviesorgaan van de Vlaamse overheid. Die raad pleitte begin vorig jaar voor het afschaffen van de taalquota in het universitaire onderwijs. Niet om de status van het Nederlands als onderwijstaal te ondermijnen, maar om studenten beter te kunnen voorbereiden op ‘de internationale kennismaatschappij’ en om de ‘internationale aantrekkingskracht van het Vlaamse hoger onderwijs te stimuleren’.

Taalstrijd

In de Vlaamse politiek is er echter weinig animo om te morrelen aan de taalquota. De Vlaamse minister van onderwijs Hilde Crevits stelt desgevraagd dat de huidige taalregeling universiteiten nog voldoende ruimte biedt om hun Engelstalige aanbod uit te breiden. “Van de bacheloropleidingen is 3,11 procent anderstalig (tegenover een maximum van 6 procent), bij de masteropleidingen is dat 23,63 procent (tegenover een maximum van 35 procent).” Verdere verengelsing hoeft wat haar betreft niet, onder meer omdat volgens haar meer Engels ervoor zorgt dat het hoger onderwijs minder toegankelijk wordt.

Die sterke positie van het Nederlands in Vlaanderen en de gevoeligheid rond taal is historisch verklaarbaar. De Vlamingen hebben een lange taalstrijd achter de rug waarin zij vochten voor de positie van het Nederlands. Pas sinds 1930 is de Universiteit Gent een Nederlandstalige universiteit. In Leuven duurde het nog langer.

Op de KU Leuven werd in de jaren zestig gestreden voor onderwijs in de eigen taal. (YouTube)

“De vernederlandsing van de universiteit was een emancipatiestrijd”, zegt Benjamin Biebuyck, hoogleraar Duits en lid van de raad van bestuur van de Universiteit Gent. “De bedoeling was dat mensen zich in hun eigen taal academisch konden vormen. Door die strijd is er in Vlaanderen een grotere gehechtheid aan het Nederlands als wetenschappelijke taal.”

En er speelt nog iets anders mee, zegt Biebuyck. “Wij vinden dat buitenlandse studenten en docenten ook moeten participeren in het culturele en maatschappelijke weefsel als zij hier studeren of werken. Dan is een minimale beheersing van het Nederlands een vereiste.”

Barrière

De gehechtheid aan de Nederlandse taal leeft ook onder de huidige studenten. In weerwil van de ambities van rector Sels kiest de overgrote meerderheid van de studenten industriële ingenieurswetenschappen nog voor het Nederlands; studenten als Justin Vandevelde zijn een uitzondering. Waarom? “Een Nederlandstalig ingenieursdiploma staat hoger aangeschreven dan een internationaal diploma”, zegt

derdejaars Rob Matthys. Het niveau is hoger bij de Nederlandstalige opleiding, meent hij. “Ik heb een paar keuzevakken in het Engels gevolgd omdat dat beter in mijn rooster paste. Daar zaten ook internationale studenten bij die er minder van bakten, maar het wel moesten halen, waardoor er wat lagere eisen werden gesteld.” Daar komt nog bij dat buitenlandse docenten soms met een sterk accent Engels spreken of de taal niet goed genoeg beheersen, zegt hij. “Dan krijg je tijdens een college noch in het Nederlands noch in het Engels een goed antwoord op je vraag.”

“Een Nederlandstalig ingenieursdiploma staat hoger aangeschreven.”

Studentenvertegenwoordiger en derdejaars Cedric Benoit ziet nog een andere reden om voor een Nederlandstalige opleiding te kiezen: “De overstap van de middelbare school naar de universiteit is al groot, spannend en moeilijk. Dan is een studie die helemaal in het Engels is een extra barrière.” Dat verandert als je eenmaal studeert, zegt hij. De meeste handboeken en vakliteratuur zijn immers in het Engels. Benoit begint volgend jaar aan de Nederlandstalige master, met Engelse keuzevakken. “Niet omdat ik denk dat de Nederlandse opleiding beter is, maar omdat de taalbarrière lager is: er zijn minder obstakels voor het leerproces.”

Op dat punt krijgt hij bijval van Rob Hartsuiker, hoogleraar experimentele psychologie aan de Universiteit Gent. Hartsuiker onderzoekt de invloed van het gebruik van Engels op de leerresultaten van Vlaamse studenten. Informatie verwerken kost dan twintig procent meer tijd. Maar dat niet alleen: “Bij stof met een hoge moeilijkheidsgraad en als studenten stof zelf moeten reproduceren, is gebruik van het Engels nadelig voor de resultaten. En op de universiteit gaat het per definitie om ingewikkelde stof.”

Luchthavens

Naarmate studenten meer kennis van het Engels en van hun vakgebied verwerven, zou meer Engels in de opleiding nuttig kunnen zijn, stelt Hartsuiker. Zo zou hij zelf graag zien dat zijn masteropleiding experimentele psychologie Engelstalig wordt. “Deze master is gericht op de wetenschap, en in dit vakgebied is de voertaal Engels. Toch moet de helft van de vakken in het Nederlands gegeven worden. Voor studenten die willen promoveren zou het nuttiger zijn om het helemaal in het Engels te doen.” Bij klinische psychologie ligt dat anders, zegt hij. Die afgestudeerden moeten vooral goede gesprekken kunnen voeren. In het Nederlands. “En eventueel in het Frans.”

Consensus over soepeler taalquota is er in Vlaanderen voorlopig niet. Volgens Jo Tollebeek, hoogleraar geschiedenis en letterendecaan in Leuven, lijkt men het er wél over eens te zijn dat men Nederland niet achterna wil. Onderwijsminister Ingrid van Engelshoven kondigde begin juni aan dat ze de mogelijkheden om Engelstalige opleidingen aan te bieden, wil vergroten. Daartoe wil ze de wet op het hoger onderwijs aanpassen, waarin nu nog staat dat onderwijs in het Nederlands wordt gegeven tenzij een andere taal noodzakelijk is. Ze belooft wel meer toezicht op de taalkeuzes van instellingen.

In Vlaanderen kijken ze er met stijgende verbazing naar. “Het gevaar is dat universiteiten door eenzijdig voor het Engels te kiezen een soort internationale luchthavens zonder identiteit worden”, zegt Tollebeek. “Die zien er overal hetzelfde uit en zijn volstrekt inwisselbaar. We moeten voorkomen dat universiteiten een bubbel van gelijkgestemden worden. Met een wereldwijde universitaire standaardtaal is dat wel een gevaar.”

Brede blik

Complete verengelsing is geen goed idee, maar krampachtig vasthouden aan het Nederlands – zoals in Vlaanderen – evenmin, zegt Tollebeek, die gespecialiseerd is in de Nederlandse en Vlaamse geschiedenis. “Uiteindelijk moet je goede studenten afleveren die in de maatschappij kunnen bewegen, die terecht kunnen op de arbeidsmarkt, die kunnen deelnemen aan het maatschappelijk debat en het gemeenschapsleven, en die daarnaast een brede blik hebben op de wereld om hen heen, en dus óók in een internationale omgeving kunnen functioneren.”

Rector Sels sluit zich daarbij aan. “Ik zou graag drie tot vier keer zoveel bachelors in het Engels aanbieden, één per opleidingsdomein. En geef ons de vrijheid om een derde van de masters louter in het Engels aan te bieden. Niemand hoeft ervoor te vrezen dat wij binnen acht jaar zullen verengelsen. Wij willen internationaal meedoen, mét groot respect voor de regio.”

Marijke de Vries is België-correspondent voor o.a. Trouw.

Elders in Europa

Uit onderzoek van de Academic Cooperation Association (ACA), een organisatie die zich richt op Engelstalig onderwijs in Europa, blijkt dat Nederland na het Verenigd Koninkrijk het hoogste percentage Engelstalige opleidingen aanbiedt in de EU. Hoewel het aantal Engelstalige opleidingen in het Europese hoger onderwijs tussen 2001 en 2014 verelvvoudigde tot ruim achtduizend opleidingen, geldt Nederland als een uitschieter qua Engelstalig aanbod. Gemiddeld is zes procent van het Europese aanbod Engelstalig. Tachtig procent van die opleidingen betreft bovendien masters. Vooral in de zuidelijke landen is het Engelstalige aanbod vooralsnog beperkt.

In Nederland is ongeveer een vijfde van het universitaire bacheleraanbod Engelstalig en twee derde van het masteraanbod. Voor hogescholen gaat het om zes procent (bachelors) en elf procent (masters).

Scandinavische universiteiten kennen net als Nederlandse een uitgebreid Engelstalig masteraanbod, bedoeld om buitenlandse docenten en studenten aan te trekken. Ook in het viertalige Zwitserland (Frans, Duits, Italiaans en Reto-Romaans) groeit het aantal Engelstalige masteropleidingen, met name in de technische of bètahoek. Zwitserse universiteiten zijn vrij in hun taalkeuze en motiveren hun koers vanuit de ambitie om goede buitenlandse studenten aan te trekken. Ook hier klinkt de roep om meer investeringen in taalcursussen voor zowel studenten als docenten.

Bron: [Nederlands en/of Engels?](#), KNAW-verkenning, 2017.